

**Іванова Світлана Миколаївна,
Шиненко Микола Андрійович,**
*Інститут інформаційних технологій і засобів навчання Національної
академії педагогічних наук України, м Київ*

ІНІЦІАТИВА PLAN S ЩОДО ПОВНОГО ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

4 вересня 2018 р. великими національними дослідницькими агенціями та фундаторами з дванадцяти європейських країн, а також Європейською дослідницькою радою було започатковано ініціативу **Plan S**. Ці агентства заснували консорціум «**cOAlition S**» (де: S – science – наука; OA – open access – відкритий доступ; coalition – об'єднання). Plan S вимагає від науковців та дослідників, які належать до державних науково-дослідних організацій та установ, публікувати свої роботи до 2021 р. у відкритих сховищах або в журналах, що доступні для всіх користувачів.

Plan S – це ініціатива, спрямована на консолідацію зусиль щодо якнайшвидшого переходу до публікаційних моделей, що надають повний відкритий доступ до результатів наукових досліджень [1].

Основна мета консорціуму «cOAlition S» зводиться до того, що після 1 січня 2020 р. результати наукових досліджень, які були профінансовані державним коштом, що надається національними та європейськими дослідницькими радами та фондами, мають бути опубліковані у журналах з відкритим доступом або бути доступними на платформах відкритого доступу. В ідейний фундамент нової спільноти були покладені **десять принципів**:

1. Автори повинні зберігати авторські права на свої публікації, які мають публікуватися під відкритою ліцензією, переважно Creative Commons;

2. Члени коаліції зобов'язані встановлювати надійні критерії та вимоги до послуг, що надаються високоякісними журналами та платформами відкритого доступу;

3. Якщо такі високоякісні журнали або платформи з відкритим доступом ще не створені, фонди повинні стимулювати їх створення і підтримувати в разі необхідності;

4. Збори за публікації в журналах відкритого доступу покриваються спонсорами або установами чи університетами, навіть якщо вони мають обмежені кошти, а не окремими дослідниками;

5. Авторські збори в журналах відкритого доступу повинні бути стандартизовані та обмежені по всій Європі;

6. Університети, дослідницькі організації та бібліотеки повинні узгоджувати свою політику і стратегію;

7. Терміни впровадження відкритого доступу стосовно до монографій і книг можуть бути подовжені після 2021 р.;

8. Відкриті архіви та репозитарії для розміщення результатів наукових досліджень мають особливе значення, оскільки виконують функцію довгострокового архівування матеріалу і мають потенціал для впровадження редакційних інновацій;

9. «Гібридні» журнали відкритого доступу не відповідають вищевказаним принципам;

10. Члени коаліції повинні контролювати та санкціонувати недотримання цих принципів.

31 травня 2019 р. консорціум «cOAlition S» оголосив про те, що відкритий доступ до наукових публікацій перенесено на 2021 р. для того, щоб дати можливість дослідницькій спільноті пристосуватися. Також до плану було внесено зміни – при розв’язанні питання, кого фінансувати, європейські дослідницькі агентства будуть нехтувати престижем журналів, у яких роблять публікації вчені, тому що система винагороди переважно залежить від публікації в високорейтингових престижних журналах. До того ж, агентства не визначатимуть верхню межу вартості публікації в журналах відкритого доступу [2].

Україні, як асоційованому члену ЄС, треба приєднуватися до ініціативи Plan S. Проте в бюджеті немає статті витрат на науку, тому на публікації в журналах з відкритим доступом кошти не виділяються. Сьогодні вчені фінансують такі публікації зі своїх особистих грантів, але Plan S це забороняє, тому платити повинна організація. Якщо ж Україна до цієї ініціативи не приєднається, то роботи вітчизняних вчених автоматично потрапляють в категорію «невидимих» для європейської наукової спільноти, тому що підписка на журнали в Європі скасовується. Від реальної науки може нічого не залишитися – досвідченим вченим немає ніякого сенсу ставати «невидимками», якщо можна виїхати в Європу і там друкуватися. Тому перед науковою спільнотою постає проблема, що робити з Plan S.

Список використаних джерел

1. *Plan S*. URL: <https://www.coalition-s.org/why-plan-s/> (дата звернення: 14.03.2020).
2. *Повідомлення Прес-служби НАН України*. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=5119> (дата звернення: 14.03.2020).